

ਸਰਬੱਤ ਖ਼ਾਲਸਾ

Sarbat Khalsa

ਗੁਰਮਤਿ ਸਿਧਾਂਤ

ਪੰਚ-ਪ੍ਰਧਾਨੀ ਜੁਗਤਿ

ਮਿਤੀ: 26 ਸਤੰਬਰ 2026

ਪ੍ਰਤੀ
ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰਾਲਾ (MHA),
ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ।
ਵਿਸ਼ਾ: ਸਿੱਖ ਸਿਧਾਂਤ ਵਿਰੋਧੀ “ਵੰਦੇ ਮਾਤਰਮ” ਗੀਤ ਗਾਉਣ 'ਤੇ ਇਤਰਾਜ਼ ਸੰਬੰਧੀ।

ਸਰਬੱਤ ਖ਼ਾਲਸਾ ਜਥੇਬੰਦੀ ਵੱਲੋਂ “ਵੰਦੇ ਮਾਤਰਮ” ਗੀਤ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਲਈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਅਤੇ ਅੰਤਰਆਤਮਾ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਲਾਜ਼ਮੀ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਦਾ ਸਖ਼ਤ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰਾਲੇ (MHA) ਵੱਲੋਂ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਗੀਤ ਸੰਬੰਧੀ ਨਿਯਮ ਅਤੇ ਪ੍ਰੋਟੋਕੋਲ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰਤ ਛੇ-ਬੰਦਾਂ ਵਾਲਾ ਰੂਪ ਅਤੇ ਉਹ ਮੌਕੇ ਵੀ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਹਨ ਜਦੋਂ ਇਸ ਨੂੰ ਗਾਇਆ ਜਾਂ ਵਜਾਇਆ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਸੰਸਦ ਵੱਲੋਂ Prevention of Insults to National Honour Act, 1971 ਵਿੱਚ ਵੀ ਸੋਧ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਜਿਸ ਰਾਹੀਂ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਗੀਤ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਘੇਰੇ ਵਿੱਚ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ ਹੈ।
ਭਾਰਤ ਇੱਕ ਵਿਭਿੰਨਤਾ ਭਰਿਆ ਦੇਸ਼ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅਨੇਕਾਂ ਧਰਮ, ਦਰਸ਼ਨ, ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਅਤੇ ਸਭਿਆਚਾਰ ਵੱਸਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਕਦਮ ਚੁੱਕਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਧਾਰਮਿਕ ਅਤੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਭਾਈਚਾਰਿਆਂ ਨਾਲ ਸਲਾਹ-ਮਸ਼ਵਰਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜਿਹੜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੂਲ ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਨਾਲ ਟਕਰਾਅ ਪੈਦਾ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ।
ਸਰਬੱਤ ਖ਼ਾਲਸਾ ਜਥੇਬੰਦੀ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤ ਦੀ ਵਿਭਿੰਨ ਅਬਾਦੀ ਉੱਤੇ ਅਜਿਹੇ ਪ੍ਰਤੀਕਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕਸਾਰ ਢੰਗ ਨਾਲ ਥੋਪਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਧਰਮ-ਨਿਰਪੇਖ ਅਤੇ ਬਹੁਵਾਦੀ ਸਰੂਪ ਦੇ ਉਲਟ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਖ਼ਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਚਿੰਤਾ ਹੈ ਕਿ ਬ੍ਰਾਹਮਣਵਾਦੀ ਪਰੰਪਰਾ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਜਾਂ ਧਾਰਮਿਕ ਧਾਰਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਸਰਬਵਿਆਪੀ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਰ ਨਾਗਰਿਕ ਵੱਲੋਂ ਅਪਣਾਉਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।
ਸਿੱਖ ਧਾਰਮਿਕ ਅੰਤਰਆਤਮਾ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ “ਵੰਦੇ ਮਾਤਰਮ” ਗਾਉਣ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਦੇ ਦੋ ਮੂਲ ਕਾਰਨ ਹਨ:

1. ਸਿੱਖ ਸਿਧਾਂਤ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕੋ-ਇੱਕ ਸਿਰਜਣਹਾਰ ਦੀ ਅਰਾਧਨਾ ਅਤੇ ਸਤਿਕਾਰ ਨੂੰ ਮੰਨਦਾ ਹੈ।

ਸਿੱਖੀ ਦਾ ਮੂਲ ਸਿਧਾਂਤ ਉਸ ਇੱਕੋ-ਇੱਕ ਸਿਰਜਣਹਾਰ ਪ੍ਰਤੀ ਭਗਤੀ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ, ਜੋ ਅਜੂਨੀ ਹੈ, ਅਰਥਾਤ ਜੋ ਜਨਮ ਅਤੇ ਅਵਤਾਰ ਨਹੀਂ ਲੈਂਦਾ। ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ ਸਿੱਖ ਸਿਧਾਂਤ ਸਿਰਜੀ ਹੋਈ ਦੁਨੀਆਂ, ਮਨੁੱਖਾਂ, ਮੂਰਤੀਆਂ, ਦੇਵੀ-ਦੇਵਤਿਆਂ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਭੂਗੋਲਿਕ ਧਰਤੀ ਨੂੰ ਦੇਵੀ ਸਰੂਪ ਵਜੋਂ ਪੂਜਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ। ਜਿਸ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਅਸੀਂ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਉਸ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਪਰ ਉਸ ਨੂੰ ਧਾਰਮਿਕ ਪੂਜਾ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ।
ਵੰਦੇ ਮਾਤਰਮ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਬੰਦਾਂ ਵਿੱਚ ਮਾਤਾ ਨੂੰ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੇਵੀ ਸਰੂਪ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਦੁਰਗਾ, ਕਮਲਾ ਅਤੇ ਵਾਣੀ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਅਜਿਹੀ ਧਾਰਮਿਕ ਪ੍ਰਤੀਕਾਤਮਕਤਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਬ੍ਰਾਹਮਣਵਾਦੀ ਧਾਰਮਿਕ ਪਰੰਪਰਾਵਾਂ ਲਈ ਅਰਥਪੂਰਨ ਅਤੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਨੂੰ ਮੰਨਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਦਾ ਪੂਰਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ। ਉਪਰੋਕਤ ਅਜਿਹੀਆਂ ਧਾਰਨਾਵਾਂ ਸਿੱਖਾਂ ਜਾਂ ਹੋਰ ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਪੈਰੋਕਾਰਾਂ ਉੱਤੇ ਨਹੀਂ ਥੋਪੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਧਾਰਮਿਕ ਸਿੱਖਿਆ ਅਜਿਹੇ ਪੂਜਾ-ਰੂਪਾਂ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ।
ਸਿੱਖ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕੋ-ਇੱਕ ਸਿਰਜਣਹਾਰ ਅੱਗੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸਿਰਜਣਾ ਦੀ ਸੇਵਾ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਧਰਮ ਮੰਨਦੇ ਹਨ; ਉਹ ਸਿਰਜਣਾ ਨੂੰ ਸਿਰਜਣਹਾਰ ਦਾ ਦਰਜਾ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ।

2. ਆਨੰਦਮਠ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸਕ ਪ੍ਰਸੰਗ ਸਿੱਖੀ ਦੇ ‘ਸਰਬੱਤ ਦਾ ਭਲਾ’ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨਾਲ ਟਕਰਾਉਂਦਾ ਹੈ।

“ਵੰਦੇਮਾਤਰਮ” ਬੰਕਿਮ ਚੰਦਰ ਚੱਟੋਪਾਧਿਆਏ ਦੇ ਸੰਨ 1882 ਈਸਵੀ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਨਾਵਲ ਆਨੰਦਮਠ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੈ। ਕਈ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਅਤੇ ਟਿੱਪਣੀਕਾਰਾਂ ਨੇ ਨਾਵਲ ਦੇ ਕੁਝ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿੱਚ ਮੁਸਲਮਾਨ-ਵਿਰੋਧੀ ਅਤੇ ਦੁਸ਼ਮਣੀ ਭਰੀ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਲਈ ਅਲੋਚਨਾ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਅਜਿਹੀ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਧਾਰਮਿਕ ਤਣਾਅ ਅਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਯੁਵੀਕਰਨ ਵਧਾਉਣ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਹੈ।
ਸਿੱਖ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਇਸ ਪਹੁੰਚ ਦੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਲਟ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ। ਸਰਬੱਤ ਦਾ ਭਲਾ—ਅਰਥਾਤ ਧਰਮ, ਜਾਤ, ਨਸਲ, ਕੌਮੀਅਤ ਜਾਂ ਲਿੰਗ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਭੇਦਭਾਵ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸਮੂਹ ਮਨੁੱਖਤਾ ਦੀ ਭਲਾਈ—ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਅਰਦਾਸ ਦਾ ਅਟੁੱਟ ਅੰਗ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਸਿਰਜਣਹਾਰ ਇੱਕ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਨਿਰਵੈਰ ਹੈ।
ਇਸਲਈ ਸਿੱਖਾਂ ਤੋਂ ਇਹ ਉਮੀਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਕਿ ਉਹ ਅਜਿਹੀ ਧਾਰਮਿਕ-ਰਾਸ਼ਟਰਵਾਦੀ ਪ੍ਰਤੀਕਾਤਮਕਤਾ ਨੂੰ ਅਪਣਾਉਣ, ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਮੁੱਚੀ ਮਨੁੱਖਤਾ ਦੀ ਭਲਾਈ, ਨਿਰਵੈਰਤਾ, ਸਮਾਨਤਾ ਅਤੇ ਅੰਤਰਆਤਮਾ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਪ੍ਰਤੀ ਵਚਨਬੱਧਤਾ ਨਾਲ ਟਕਰਾਉਂਦੀ ਹੋਵੇ।

ਦੇਸ਼ਪ੍ਰੇਮ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਕਾਰਵਾਈ ਰਾਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਥੋਪੀ ਗਈ ਪ੍ਰਤੀਕਾਤਮਕਤਾ ਰਾਹੀਂ ਨਹੀਂ।

ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ਪ੍ਰੇਮ ਦੇ ਕੇਵਲ ਪ੍ਰਤੀਕਾਤਮਕ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨਾਂ ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਉੱਠਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਰਥਪੂਰਨ ਕਾਰਵਾਈ ਰਾਹੀਂ ਦੇਸ਼ ਪ੍ਰਤੀ ਆਪਣੀ ਵਚਨਬੱਧਤਾ ਸਾਬਤ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ—ਲੋਕਤੰਤਰਿਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਕੇ, ਪਾਰਦਰਸ਼ਤਾ ਤੇ ਜਵਾਬਦੇਹੀ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ-ਮੁਕਤ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਕੇ, ਕੁਦਰਤੀ ਸਰੋਤਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਤੇ ਇਕਾਧਿਕਾਰੀ ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਤੋਂ ਬਚਾਕੇ, ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਆਜ਼ਾਦੀਆਂ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰਕੇ ਅਤੇ ਹਰ ਨਾਗਰਿਕ ਲਈ ਇਨਸਾਫ਼ ਤੇ ਬਰਾਬਰੀ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਕੇ।
ਇਸ ਲਈ ਸਰਬੱਤ ਖ਼ਾਲਸਾ ਜਥੇਬੰਦੀ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰਾਲੇ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਇਆ ਜਾਵੇ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਿੱਖ, ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਧਰਮ ਜਾਂ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਕਿਸੇ ਵੀ ਨਾਗਰਿਕ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ 'ਵੰਦੇ ਮਾਤਰਮ' ਗਾਉਣ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ, ਗਾਉਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ 'ਤੇ ਨਾ ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਸ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਭੇਦ-ਭਾਵ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।
ਏਕਤਾ ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਵਾਲੇ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਨਾਲ ਬਰਾਬਰੀ ਦਾ ਵਿਵਹਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਆਪਣੀ ਧਾਰਮਿਕ ਅੰਤਰਆਤਮਾ ਨਾਲ ਸਮਝੌਤਾ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਤਰੱਕੀ ਵਿੱਚ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਿੱਸਾ ਲੈ ਸਕਣ।

ਗੁਰਮਤਿ ਤੋਂ ਸੋਧ ਲੈ ਕੇ ਕੌਮ ਦੇ ਹਿੱਤ ਵਿਚ,

ਵੱਲੋਂ ਪੰਜ ਪ੍ਰਧਾਨੀ ਕੌਸਲ:

ਸ: ਨਿਰਮਲ ਸਿੰਘ (ਵਿਕਟੋਰੀਆ ਕੈਨੇਡਾ), ਸ: ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀਪੀ (ਬਹਿਰੀਨ), ਡਾ: ਖੁਸ਼ਹਾਲ ਸਿੰਘ (ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ), ਗਿਆਨੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਪਾਲ ਸਿੰਘ (ਲੁਧਿਆਣਾ), ਸ: ਸਤਬੀਰ ਸਿੰਘ (ਦਿੱਲੀ)